

Omni curā pacis incūbe studijs: quibus oīa læta sunt.

Attentissime tela pelle ac militiā: cuius uī oīa lugēt.

Esto uirorum socius: quos ad pacem inuitant singula uitæ commoda.

Noli bæluarū uestigia sequi: quæ semp dimicāt.

Totiens euitabis belli curas: quotiēs tuæ tuorūq; saluti ac incolumitati consulēs.

Titulus duodecimus.

Cōmotiua ad bellū familiaris.

Et si uideat̄ q̄ plurimis bellū ab humanitate alienū: ego nō arbitror omne bellandī genus idem esse. **S**i tueri enim se ipsū natura duce licet: ac uim uī repellere: docent populorum omnium leges ac iura. **S**i rursus: cum neminem lædere iubemur: continuo subdit **C**icero: nisi lacessiti simus in iuria: illud certe bellū iustū est quod ut nos imunes tueamur suscipimus. **I**d enim uel animantia muta sequūtur uī naturæ: ut uel ea quæ ad præliandū nō sunt idonea: dimicare cogant̄: defendendi sui corporis causa: q̄ si non defendunt interdū: robur tamen omne uimq; in sui tutelam exercēt. **N**am uel ipse leo quē **A**ristoteles: **A**lbertus: **P**liniusq; natura describūt non omīno ferina: si potest hominum insidias & tela uitare fugiens: uitæ potius incolumitati fugiens consulit: q̄ eius bellans in dubio furori. **N**on ego te cōmoneo ad bellū: quia uel ipsis te uelim imitiorē esse feris: sed ut indemnitati seruias urbis tuæ: tuorūq; cliētū: **Q**uis est q̄ non intelligat te nihil humanitatis officijq; prætermisisse: ut pace uiueres cū hisce tuis fratribus? **M**aluisse de tuo condonare: q̄ de re illorum quicq; diminuere. **F**uere assidue bellaciores: q̄ ocij q̄ etisq; cupidiores. **N**eq; dedisti bellādī causas: neq; eos inuitasti quidē ad pugnā: **I**psi sunt impetuosius adorsi. **C**ōmonuisti rogastiq; & es demū interminatus: si te prouocarēt ad arma. **I**rriserūt: ne glexerunt ac te penitus duxere nullius esse precij. **H**oies habes atq; deos tuæ benignitatis testes: & ut inuit in hoc p̄deas bellū: sed q̄ aut cedas fratribus? remq; amittas oēm

Cicero

Aristoteles

Albertus

Plinius

TITVLVS XII

aut pugna te defendas. Itaq; te para: in idq; castros; accin-
ge: quæ fauore terrar; cæliq; sint futura faustissima. Bene
uale. Ex Mediolano. xiiij. kl. Ianuarij.

Cōmotiua ad bellū familiarissima.

Audito tibi litem intercipiendam esse cū tuis tutoribus il-
lis q; debebant esse patres. **L**is ipsa priuatum esse bellum a
Scæuola iuriconsulto diffiniē. Bellandū est igiē tibi: hoc **S**cæuola
agendæ: determinādæq; gen^o causæ: q; uelint: improbent
ego te laude dignū duco. **H**inc & iniuriā: qd̄ honestos de-
cet omnis atq; bonos propulsabis: & patrimoniū tibi ob-
liguriri non sinas perperam. **F**ac ut bono sis animo nec cu-
iulq; preces audi: nec minas expauescas: nisi uel iisdē pre-
cibus alliciant hostes tui: uel minis pri^o deterreant: & pa-
ce malint rem tuā tibi restituere: q̄ raptā armis uic; frau-
dare. **S**cis qd̄ dicā. **M**e ad mitte consulem q; te amo: scioq;
quid te deceat: qd̄ de deceat. Bene uale. Ex Mediolano
xij. Kalendas Ianuarias.

Cōmotiua ad bellū grauis.

In omni re intercipienda: finem esse diligentius animad-
uertendū **A**ristoteles docet. **S**i qdem res ipsæ tum a fine **A**ristoteles
denominādæ sūt: tū etiam bonū appetūt: in qd̄ omnia di- **P**lato
rigūt. **A**t hoc præcipuū uoluit esse hominis: **P**lato
ligat ratione summoq; consilio: quid constantissime: pati- **C**icero
entissime tolerantissimeq; prosequat. **N**am ut illud est **C**icero
ceronis: præstat non incipere: q̄ ab inceptis turpiter desi-
stere. **B**ella suapte natura dira sunt: discordiæ difficiles: si-
multates odiosæ: factiōes abominādæ. **V**ituperant inter
priuatos rixæ: inter amicos dissidia: ut illud extat **T**erentij: **T**erentius
Valeant q; inter nos dissidiū quærūt: inter necessarios iur-
gia: inter omes dissensiones: cōtumeliæ: cōuitia: quæ sunt
omnia diuersa belloꝝ genera. **S**ed in omi facinore bellico
illud deter^o minusq; ferendū: quo simul & res offendit: &
dignitas lædit: & uitæ finis attemptat. **H**ic neq; fides ser-
uat nec fœdus: nec pietas. **Q**obrem **R**omani fuere min^o
aliq̄ mansueti in pœnos fœdisragos; in **N**umantinos: in

Epirotas: q̄ uel in **Asiaticos:** uel in **Latinos:** uel in ipsos de-
nig; **Scythas** q̄bus primi bellum intulerūt: coegerūtq; sese
ab illata q̄dem iniuria tueri. **Nam** ubi bellum inferē: & id
omni acerbitate praeliandi: quis arguet de scelere: q; pro-
pullet: non inferat iniuriam? **Quis** autem accuset excel-
sus: q; mlto reddiderit etiā peiora q̄ acceperit: si q̄dem nō
numero p̄nt inferri uulnera neq; mensura? **Reddendū** est

Terentius se par pari docet **Terenti⁹** in **Thaidem:** qd̄ eam mordeat.
Iuuenalis. j. **Reponere** se uelle dicit **Iuuenalis** inquit: **Nunquā** ne re-

Satyrā ponam? **Identidem** sibi factitandū declarat **Tulli⁹** dicens:

Tulli⁹ **Tibi** Romæ cū ueneris: reponā. **At** centū pro uno inter-
Theophrastus dum reddūt **Christiana** monitione: q; uolūt **Theophrasti**

disciplina: agros fertiles imitari. **At** q̄ iuste te commoneā:
ut a bellis hisce aduersus hos fratres detractores atq; cor-
rosos non desistas: hinc uide: q; q; te oppresserūt: assidue
indurescūt in re tua non reddenda: in tua calamitate co-

Quintilian⁹ aceruanda: in tibi non parcendo. **Sunt** iccirco facta inuen-
taq; telorū diuersa genera: ut **Quintilian⁹** affirmat: ne ho-
mines caderent: sed se defenderent aduersus crassatores
& iniquos. **Quod** si tuendi sui corporis defendendæq; rei
nobis est licentia: qs; neget omnem iniuriam in aduersariū

Psalmista reijciendam? **At** mibi uindictam: & ego retribuā inqt do-
Apostolus minus. **Et** nolite: **Apostolus** ait: æmulari in malignantib⁹:

neutrū ex geminis hisce præceptis negligedū opinor. In-
iuriarū anim⁹ magnitudine perturbat⁹ omnino sedandus
est. **Nec** ij sūt audiendi q; nihil habent mansuetudinis: ne-

Vir. vi. æne. mini parcūt: nec obseruant poeticum illud: **Parcere** subie-
ctis: sed dissipant & euertūt omnia: discūtq; potius a malis
esse mali: cū licet: q̄ a bonis fieri boni: cū decet. **Verū** ubi
aut res ferro defendi potest: aut recuperari cū esse utrūq;
faciendū: nemo suadet: nullus præcipit. **Quod** si æacida-
rum animo digna sententia iudicatur a priscis illa **Pyrrh⁹**:

Pyrrh⁹ apd̄ **Nec** aurum deponco: nec in precium dederitis: qua tan-
Ciceronem dem in re quæ ad se minime pertinebat ullo iure: aperuit:
in officijs non cauponantes se at belligerantes sequi uelle: qd̄ illos

deceant q̄ t̄entes rem suam armis utantur opus est: aut ad ea se accingant: ut rem ablata iniuria: iure recipiant: **Arma sacerdotū rationes:** Augustino teste sint: & oratio **Arma sacerdotum** nes: **Precentur** pro incolumitate: pro dignitate: pro ipsa deniq; uita illum qui nullis est seductus illecebris mundi: nullis perterrefact^o periculis: nullis distractus oppressusq; uulnēz dolorib^o: quo minus gen^o seruet hominū in perpetuam mortem corruentiū. **Vt** aut̄ ille mortem nostrā: quod nos docet ecclesia christiana: moriendo destruxit: & uitā resurgendo reparauit: sic nos misericordiæ semper **Ecclesia** opera profecuti non ferro debem^o iniuriā propulsare: sed supplicationib^o ac omni facilitatis genere: ut poti^o hostes in sententiam nostram flectam^o lachrymis: q̄ inflammem^o aduersus nos acerbissimis minis. **Arma** nostra prima præcipuaq; non diffiteor hæc esse ut deū in adiutoriū nostrū festinatē aduocem^o: ut **Dauidicū** extat illud: **Et ubi de^o David** pro nobis: q; cōtra nos: **Et domin^o adiutor me^o & ego de/** spiciam omnes inimicos meos. **At** arma secūda sūt ratio nes: qbus prius nitendū est: ut **Terenti^o præcipit: Omnia Terentius** prius experiri: q̄ armis contendere. **At** hic ipse abs quibus homine iussit ubi opus foret beneficiū implorandū. **Si** ferent ea uulnera: quæ maximā populo pararent utilitatē: expedire dicendū arbitraret: ut unus moreret pro populo. **At** cū & res amittit: & uita sine cuiusq; alteri^o utilitate: q̄ ipsi^o oppressoris: siue ullius detrimento alteri^o q̄ oppressi: enitendū est omni uia ut occurrat succurratq; calamitati. **Volucris** natura dedit rostra: leuissimosq; interdū aculeos quosdam: a qbus diffugerent qui cuperent ihs obesse ut id generis conseruaret illæsum. **Vide** q̄ sit existimandū nobis diligent^o cōsuluisse: q̄ homines sum^o: quoz uita est utilissima: mors aut̄ perniciofa singulis. **Quod** si cunctoz est natura conseruatrix hominū: multo magis eoz qui & sibi sunt & reliqs adiuumento atq; decori. **Duco** id qdem & sanctū & religiosū: argumētis disciplina: inculādo: accusando: p̄ omē defensiōis māsuetae gen^o tueri uos decere. **Sed**

TITVLVS XIII

Laphibæ cū reliqua pficiāt nihil: ad bellū uos accingite: nō ebriorū
Centauri **Laphibæ** atq; **Centaurorū** more: nō **Martiali** uia **furiali**:
 nō **probris**: nō **crucoris** effusiōe: si aliter fieri pōt: sed q̄ **ho**
Hesiodus **nestissime**: ut docet **Hesiodus** fecisse supos qbus cū **minis**
 rōneq; satis nō fuit: **gigātes** illos telis **caelestiu** cōfossos red
 diderūt. **Formicas** tñ **imitamini** quæ **mordent** ne **pereāt**.
Vale. Ex Mediolano. xij. Kl. Ianuarij.

¶ **Synonyma cōmotiua ad bellū.**

Esto bellacior q̄ **oppressior**.

Ita te tuere **armis**: ut nō **pereas**.

Nullū prætereas **teli** genus: ut sis **immunis**.

Ad te **conseruandum** illæsum: uel **bellum** tibi **iuste** suscipi
 endum est.

Nihil est **omittendū**: ut nō sis **iniuria** **laccessitus**.

Omiā tibi sunt **armorū** genera **procurāda**: ne **pereas**.

Adhibe tibi & **uires**: & **uim**: & **arma** potius q̄ & **re priue**
 ris & **uita**.

Nihil tibi **negligat** qd̄ ad **tuā** possit **pertinere** **tutelā**.

Fac ut uel **rē** **bellis** **expiare**: ne q̄q; **hostes** tibi **surripiāt**.

Ego te ad **bellū** **cōmoneo**: qm̄ **neq;** **pace** **uiuere**.

Cū **quiete** **sedere** tibi nō **liceat** **domi**: sis **ī** **castris** **inquiet**.

Sūt **iccirco** tibi **subeūda** **castra** q̄a **domi** te **requiescere** **negāt**

Bellis **instā**: qd̄ **ratiōe** tibi nō **dat**.

Ad **arma** **diffugiendū** est: cū **uerba** **rōne**sq; nō **sufficiūt**.

Emenidas **sequere**: si te **phœb**⁹ **fugit**.

Martē **adhibe** tibi **ducē**: si **Mīnerua** te **spernit**.

Non **cōmonerē** te ad **arma**: si **uiderē** **satis** esse **cōsilij**s.

Tela **suscipe** **auxiliaria**: si **uides** **rōem** tibi **fauere** nō **posse**.

Si **legib**⁹ **nequis**: **armis** **pugna**.

Cornus tibi **iactetur** **bellax**: si **latrus** **pacis** **musarumq;** **fau**
 trix **nihil** **prodest**.

¶ **Titulus tredecimus.**

¶ **Postulatiua rei certæ familiaris.**

Bucephalus **Equū** habes: ut **audio**: **singularē** **robore** ac **specie**: ut **īā** **Bu**
cephalus **Alexādrī** **Macedonis** ille **uideat**: aut **Geminorū**